

וכשם שלומדים אנו ממבחני המאורעות בארץ וממבחני הגזרות למחזוריהן כן עלינו ללמוד גם מן המבחן הזה, מן הבדידות הגדולה הזאת שהיתה לנו במלחמה, — ולא להבהל גם מן הבדידות. ואם נקבל לקח, אם נלמד את הפרשה הזאת ונביא לנוער, לשורה ולעם את הצירוף הזה של כוננות וקשיות עורף פוליטית, — וזכינו בכך להנחיל לדור נכס אנושי-לאומי יקר, שקידם את תרבות העולם, — הלא היא מסירות-הנפש, שהביאה את האנשים שבכל הדורות למלחמת האמת והחירות.

א. עמיהוד

רשמי הימים הראשונים בחזית

(מתוך „אל הסניו צופים“)

בשעה שלוש בא מ-ה, פורץ לחצר בגיפ שלו ונעצר לפני הפתח. אני מקבל רשות מקפטן אירמירוד לנסוע עם חברי לשעתים-שלוש.

בעת הנסיעה כמעט שאיננו מדברים. בשתיקה זהנים אנו מן הנסיעה הרהוטה, ממרחביה ואויר רענן זה, שכבר נזרקה בו מצינת הערב. עוברים גשר „ביילי“ ועוד גשר, אחר-כך משתפר הכביש ואף מתרחב, ומ-ה מגביר את המהירות.

יוצאים אנו את פאנצה ולפי דרכנו סרים לתוך גן גדול של בית אחוזה, ובו חורשת אורנים. פנה נאה ושקטה. הגיפ נעצר, ואנו יורדים ויושבים בעשב הגבוה, סומכים גבינו על גזעי הארזים ומציתים סיגריות.

ימים רבים לא התראינו, ייש הרבה-הרבה לספר איש לרעהו. ביחוד מבקש אני לשמוע על הפרשה, שאנו, התותחנים, לא זכינו לה, — פרשת חזית מצאנו. איך זה היה שם? כיצד נמדו בחורינו ב„טבילת האש“? מה אורות ומה צללים נתגלו בתוכנו בנסיון הקרבי?

שעה ארוכה משיב הוא בפרוטרוט על שאלותי הרבות. דבריו אינם באים כסדרם, אלא מתגלגלים מעניין לעניין, בשפע ובחפזון. יאלו אצלי באים הם דבר-דבר על מקומו, וכאבני פסיפס אלי מצטרפים לבסוף לתמונה ברורה, אם גם לא שלמה, כזו של מי שחי את הדברים בגופו. הגיורה האדריאטית של חזית המהנה השמיני, בחזית האיטלקית בכלל, אשר יוצבה לפני בוא החורף, היתה שקטה למדי, עד שהגיעו לשם גדודינו. לא עברו ימים מעטים והגיורה נתעוררה לחיים, האוירה נתחשמלה, וההל „להיות שמח“ שכנינו לגיורה, — מצד אחד בריגדת קומאנדו ומצד שני בריגדת רגלים הודית, — התרעמו: עד כה היה כאן שקט, מעין הסכמת גומלין היתה, בחזית „הניחו לנו ונניח לכם“, יהנה באים ומקימים את כל החזית על רגליה.

הרי הדעת, נותנת שהשם „גיואיש בריגוד“ לכשעצמו דיו להסביר את הכל. צא והסבר להם, מדוע לנו, ליהודים, לא יחא לשבת על כלינו, ומדוע איננו מסוגלים לשקוט על שמרינו, שעה שבמרחק-מה מאחורנו יושבים הגרמנים...

• • •

הבחורים היו בסדר. לא ביישו. לא הכיבו. קשה היה לצפות, שאמנם כך יעמדו ב„טבילת האש“, כך החשבון שלנו אתם וכו' וכו', אבל אחרי-הכל חזית היא חזית, והארם הוא אדם. יהנה עמרו, ועמדו יפה. הרגשת: כאן מפעמת רוח-קרב רבת-תנופה. אולי זהו ההבדל היסודי, שהיה בינינו לבין שכנינו לגיורה. אצלנו היתה דריכות עצומה, והיה רצון למעשים. והיו מעשים נאים שבעזרתם ומסירות נפש. היה הבחור שחילץ וחזר חילץ פצועים מן המיצר והעבירם לאחור, למקום בטוח יותר, לשם טיפול, ולמחר המשיך בתפקידו זה בעיצומה

של אש האויב, הלך וחזר עם הפצועים, במסירות אי־דק ובתוסר כל דאגה לעצמו, — עד שכרע־נפל... והיה כחור, שהלך לפני הטאנק הבריטי בעת התקפה מקומית. להורותו את השביל, אשר בלילה הקודם פיגהו ממוקשים, הלך וקוף וגלוי לעיני האויב ונהרג מכדורי צלפים... והיה... והיה... וההתקפה היא, לאור היום, בסיוע טאנקים ומפציצי־קרב. המישור המת נתמלא פתאום חיים. פתאום צפו הבחורים מתוך האדמה, קמו והלכו. הלכו קדימה, לנוכח אש האויב, בשרשרת, ברובים מכודנים, בתת־מקלעים ובמקלעי־ברז, ותוך הליכה ירקו אש מכל אשר בידיהם. חצו תעלה והמשיכו. הפקודה אמרה ללכת — והלכו. בשדה פתוח, ישר כדף של שולחן, לאור היום, לעיני האויב היוורה בהם. מהם הגיעו לעמדות האויב ועשׂו שם שמות, ומהם הלכו והתקדמו עד שנצטוו להחזור. וכאשר נסתיימה הפעולה, קם מפקד פלוגת הטאנקים הבריטית ובראש אנשיו הריע שלוש פעמים לכבודם של הבחורים הארצי־שיראליים. הליכה כזאת עדיין לא ראה כאן, — אמר. — היא הזכירתו את האיטטרלים במדבר המערבי...

השבויים הגרמנים. היה צורך במידה רבה של הסברה פנימית ושל שיכנוע, כדי שהחבורא ישתדלו לתפסם חיים. אך כיון שהחלו במצווה, — גמרוה. הביאו גם שבויים. והיתה זו המונה שכדאי היה לראותה. והעין שמחה לראות את „האדם העליון“ הלז ואת עושר הגוונים שנחלפו בפניו, ושעה שגודע לו בידי מי נפל. מאתנו לא נפל איש בשבי, לא חי ולא מת.

...

שגיאות? — כמובן, אין אימוני־הכנה בעולם, ואפילו הם יסודיים ומושלמים וריאליים ביותר, העשויים לבוא תחת הנסיון הממשי. החזית ואמנות המלחמה הכרוכה בה פירושו נסיון, נסיון, ועוד פעם נסיון, דרושים נסיון קרבי ורוח קרבית גם יחד, במשולב ובהשלמה זה לזה. היה, כמובן, שגיאות, אולם עד כה, לאשרנו, שגיאות קטנות בלבד. הרבה אבידות סיבתן כהווי החזית, „מזל“, או „גורל“, או כנה את הדבר בכל שם שתכנהו — בעצם מהותם של חיים אלה, התלויים על בלימה.

החזית השפה לא רק את הכלל כמות שהוא, אלא גם — וביתורו — את הפרט, בין כחייל ובין כאדם. במבחן החיילי היו הפתעות. היו אנשים, אשר קודם לכן נתבלטו כחיילים מוכשרים, ואשר לפי כל הסימנים אפשר היה לצפות, כי בבוא השעה יעמדו על הגובה — ואיכזבו. ולעומתם הופיעו במפתיע חיילים אלמונים מן השורה, או אפילו מאותם טיפוסים קסרקטין „חסר־תקנה“, אותם לא־יוצאחים רשלנים ומיני „שוויקים“, — ודווקא הם עמדו על הגיבה. ואף גילו לפתע־פתאום תכונות־קרב וכשרון הנהגה מצוינים. אשר למכתן האנושי, — הריהו מלא וגרוש ודגמאות יפות של מסירות חברית, של דאגה לזולת והתחשבות בצרכיו ובלבטינו. כרי שאין בכך עילה מיוחדת לקילוס עצמי, אלא רק ציון לעמידה נורמאלית גם במבחן זה. שהרי סוף־סוף החברות החיילית ידועה מאז ומתמיד כחלק מהותי של הווי החזית, והיא כליל סגולותיו של איש השורה.

...

הקצינות? כאן שונה המצב, — אם לטובה ואם לרעה, — בשלושת הגדודים. ברור שכל ליקוי בתחום זה בולט במיוחד, ומה שחשוב יותר — משפיע וקובע הרבה. החלפתו של קורפורל (או אפילו סרגנט) שנמצא בלתי־מתאים, אינה בחזקת בעיה כלל, ומימושה קל למדי. לא כן בהיכשל קצין, וקצינים — כשאר חיילים — מהם שמילאו את תפקידיהם כאשר שוער, מהם שהתעלו מעל למה שציפו מהם, והיו שאיכזבו. אכן, נתאמתו חששותיהם של מרחיקי־הראות, שהתריעו בשעתו על האנדרלמוסיה ששררה בבחירת האנשים לביה״ס לקצינים. בתלקה האחר היתה הבחירה מאורגנת וקפדנית, ואילו בתלקה השני היתה פרוצה לתחרות חפשית בין בעלי „פרוטקציות“ שואפי־גדולה, שכורשרם הצבאי ומשקלם האישי לא הוערכו בתשומת־הלב הראויה. היתה זו למעשה עבירה על החוק האלמנטרי שבארגון צבא חדיש, הקובע: איש־איש במקום היאה לו ביותר, על מנת שיהא יעיל ביותר.

באה הפסקה קצרה, ושנינו מעשנים בשחיקה ובהרהורים. אני חושב בלבי: כל אלה הם פרטי אורות וצללים. בעומק לבנו יודעים אנו, שהסיכום, במידה שאפשר לעשותו, מכריע לזכותנו, ורובו אור ולא צל. אנו יודעים זאת לאו דוקא ע"י הניתוח המחשבתי, אלא בעיקר ע"י החושים שבנו, מכוחו של רגש הסיפוק הנה והשלוה הזאת, המפכים בעמקי ישותנו, שכרגיל היא חסרת-מנוחה ובקורתית עד מאוד. וכאילו היה מ—ה מהרהר בדיוק באותם הדברים ובאותו אורח-מחשבה, נתחייך פתאום ואמר:

אבל הבריירה היא נחמדה, כלומר כל הגוף המורכב הזה, אף כי אינו גדול. החומר האנושי, הרוח שבו, תיאום הפעולה בין כל היחידות ואופן ביצוע התפקידים, — הכל שלנו ומשלנו. הישג היא, שאנו זכאים להתגאות בו.

ועדיין אין זה סיכום שיחתנו. אוצר רשמיו לא נתמצה עדיין. עכשיו הוא מספר על „קוריוזים“, על אותם מקרים רבים עד אין מספר, האופייניים כל-כך לחזית, ושכל המתנסה בהם מברשו מתחיל להבין, כיצד עשויות להתרקם אמונות-ההבל של החיילים. על אחד שנפל בצרה גדולה וכבר נחשב כמת וחזר בלא כל שרטת בגופו, ועל אחד שנמצא הרחק מעמדות האויב ובבטחה יחסית, ובכל זאת נפגע; על פגז מרגמה, שנפל ונתפוצץ במרחק מועט ביותר מרגלי חיילים בעצם הליכתם, קרע במלבושיהם, אך לא שרט בהם אפילו שריטה כלשהי; על בחורים שישבו לסעוד לבם מאחורי מחסה של בית, והנה פגז מרגמה נופל ישר לתוך סיר המרק ומתפוצץ, — ולאיש לא אונה רע; על צרור כדורי „שפנדאו“, ששרק סמוך-סמוך לראשו של בחור הנשען אל כותל בית והלם בכותל מאחוריו, ועל צרור שני, שבא מיד אחריו, והיה מרטק את ראשו, אילמלא הקדים ונשתטח על הארץ; כהנה וכהנה ממה שאירע בחזית...

על הלילות, הרוחשים מסתורין וסכנות, כשכל החזית מתעוררת, והיא דרוכה מאוד ואימתנית: כששני הצדדים יוצאים בחסות האפלה למאבקים, למשמרות-סיוור ולמשמרות-קרב, והמחת משוטט חפשי בתוכם והפקר, הורוע מוקשים למכביר, שהוא בלבד הנו מחוסן בפניהם; עת מתחפרים בסוללת הגדה הגבוהה של הנחל, כה סמוך לאויב, עד ששומעים אותו בכבדו בלחישא; עת מתנגשים המשמרות בתחמ-זעם, סופגים מהלומות ונסוגים עם אבידותיהם, לעתים נתקעים בשדה-מוקשים ונחלצים הימנו בקושי רב; עת נלכד פעם משמר גרמני באש צולבת יהודית ונקטל כולו.

על הלילות הנסחפים במערבולת-ישידים של רעמיתות-חיים והולם-מרגמות ונפץ-פגזים מרעיד-אדמה וזמזום רסיסי ברזל וטרטור מקלעים והתפרצויות-חימה של תת-מקלעים וחבטות עמומות של רימוני-יד מתפוצצים מתחת לפני האדמה ונהמת מוקש עולה מן האדמה, ולעתים גם קול אנקת אדם.

על כלי המשחית השונים והמשונים, אשר בידי האויב ועל טכסיסי הקרב שלו. על ה„שפנדאו“ הגשאר תמיד בריחוק-מה מאחור ומחפה על המשמר בהתקדמותו ובנסיגתו, ועל סימני האורות המיסתוריים, כעין פנסים צבעוניים קטנים, שאורם עמום והם משתהים שעה ארוכה באויר בעזרת סוככים.

על הנסיון הקשה של עמידה בהרעשת תותחים ועל מתיחות העצבים, שעה שהמרגמות מתחילות לעסוק בק ברצינות, הלוך וגשש באורה שיטתי אחרי ביצוריק, הלוך והתקרב אליך. ועל העזרה המסודרת והיעילה של הארטילריה שלנו, המוכנה יומם ולילה להיענות מיד לכל בקשת סיוע דחוף.

שעה שהאפלולית הצוננת מתעבה במהירות ומתגדשת והולכת ברחשושים הרי-פעילות וצופני-מזימה, אנו נסדרים לפני פתח „הבית-הלבן“. הגיפס מחרחר חרש ובלא כל מאמץ, כביכול, מחליק קרימה ועלם מאחורי קרן הכית.